

Handläggare
Hanna Markkula
Telefon: 08-508 36 235

Till
Äldrenämnden
den 24 september 2019

Remiss av Betänkandet SOU 2019:35 Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället

Svar på remiss från kommunstyrelsen – dnr 2019/1146

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Äldrenämnden beslutar om omedelbar justering.

Margareta Östrand
Tf. förvaltningschef

Raili Karlsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Det finns statliga bidrag till det civila samhällets organisationer. Staten måste dock kunna försäkra sig om att bidragen fördelas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar. En utredning har haft i uppdrag att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningar. Utredningen har lämnat förslag till ett förtydligat och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen samt gett förslag på hur tillämpningen av dessa villkor kan underlättas. Äldreförvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag till ett förtydligat och enhetligt demokrativillkor samt förslaget att en myndighet får ansvar för utbildningar och samverkansgrupper för att underlätta tillämpningen. Äldrenämnden har riktlinjer för bidragsgivning till ideella organisationer där krav ställs på att organisationen ska arbeta utifrån demokratiska principer. I förslaget till revidering av riktlinjerna skärpts kraven ytterligare.

Bakgrund

Kulturdepartementet har överlämnat betänkandet Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället, SOU 2019:35. Stockholms stad är en av 155 remissinstanser. Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Skarpnäck, Spånga-Tensta och Södermalms stadsdelsnämnder. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 25 september.

Ärendet

Det civila samhällets engagemang är av central betydelse för demokratin och har flera viktiga funktioner, bland annat att medborgare kan förmedla intressen till beslutsfattare och skapa samhällsnyttig verksamhet. De statliga bidragen till det civila samhällets organisationer är motiverade med utgångspunkt från dessa funktioner. Staten måste dock kunna försäkra sig om att bidragen fördelas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar. Tydliga demokrativillkor måste ställas i bidragsgivningen. Mot bakgrund till detta tillsatte regeringen 2018 en utredning med det huvudsakliga uppdraget att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningar.

I utredningen framgår att den statliga bidragsgivningen till det civila samhället fördelas av ca 40 myndigheter, i regel med stöd av ett åttiotal statsbidragsförordningar. I dessa förordningar innehåller ca hälften någon form av demokrativillkor. Det ställs tre typer av demokrativillkor, att organisationen ska ha ett syfte som är förenligt med demokratiska värderingar, att den ska vara demokratiskt uppbyggd eller i sin verksamhet respektera demokratins idéer. Utredningen konstaterar att det framför allt är villkoren gällande organisationens verksamhet, inte de övriga två, som är svåra att tillämpa då de är otydliga eller generellt formulerade samt att vägledning saknas.

Utredningen har därför lämnat förslag till ett förtydligat och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen. Det grundläggande motivet för ett demokrativillkor är att förhindra att offentliga bidrag lämnas till verksamhet som strider mot samhällets grundläggande värderingar. Utredningen föreslår sammanfattningsvis att bidrag inte få lämnas till en organisation om den, eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,

2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Utredningen anser att genom att utforma demokrativillkoret på detta sätt underlättas tillämpningen samt ger vägledning till vad som ska granskas och följas upp. Utredningen har även sett över hur tillämpningen av demokrativillkoren kan förenklas. Det föreslås att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) får i uppdrag att stödja de bidragsgivande myndigheterna i tillämpningen, utveckla stödmaterial, erbjuda utbildningar och främja samverkan. Även nuvarande bestämmelser för överklagande, återkallelse och återkrav av statsbidrag har setts över.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 18 september 2019. Kommunstyrelsens pensionärsråd har behandlat ärendet den 17 september och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 19 september.

Förvaltningens synpunkter

Äldreförvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen. Som framgår av utredningen är det av stor vikt med åtgärder för att förhindra att offentliga bidrag lämnas till verksamhet som strider mot samhällets grundläggande värderingar. Med utredningens förslag är det tydligt vad som förväntas av en organisation och myndigheternas tolkningsutrymme avseende demokrativillkor minskar. Tydliga demokrativillkor kan sannolikt också stärka allmänhetens förtroende för bidragssystemen och det civila samhället.

Äldrenämnden har antagit riktlinjer för bidragsgivning till ideella organisationer. Inom stadens äldreomsorg finns ett flertal organisationer som mottar bidrag från äldrenämnden för stadsövergripande aktiviteter för äldre. Aktiviteterna ska vara kontaktskapande och/eller stödjande samt ett komplement till äldrenämndens ordinarie verksamhet för äldre. Syftet med bidraget är att äldre personer ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället.

För att säkerställa att syftet med bidragsgivningen uppnås ställs i riktlinjerna ett antal krav på de bidragssökande organisationerna. Vid ansökan ställs krav på organisation och styrelse samt krav på aktiviteter. Det ställs också krav på redovisning och internkontroll. Om inte detta uppfylls kan bidraget upphävas och återbetalning ske.

I äldrenämndens riktlinjer ställs redan idag krav på att organisationen ska arbeta utifrån demokratiska principer och stå bakom demokrati som samhällssystem. Organisationen ska verka för jämställdhet, mångfald, alla människors lika värde samt ta avstånd från våldsbejakande uttryck och åsikter.

I revidering av riktlinjerna för bidragsgivning, vilka behandlas av äldrenämnden den 24 september 2019, skärpts dessutom kraven ytterligare vad gäller demokrativillkor. Ändringarna är i linje med utredningens förslag. Det har förtydligats att organisationen ska verka för likabehandling och aktivt motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet. Vidare ska den ha en demokratisk struktur där medlemmarna får komma till tals och rutiner ska finnas för att undvika jäv vid beslutsfattande.

Äldreförvaltningen menar vidare att utredningens förslag till demokrativillkor underlättar tillämpningen och ger vägledning till vad som ska granskas och följas upp. För att ytterligare minska utrymmet för olika tolkningar är det viktigt med samverkan och utbildning vilket utredningen också föreslår. Äldreförvaltningen stödjer därav förslaget att en myndighet, i detta fall MUCF, får ansvar för utbildningar och samverkansgrupper.

Vidare är det viktigt att återkrav ställs om bidragsmottagaren bryter mot det föreslagna demokrativillkoret. Sådana återkrav finns redan i äldrenämndens riktlinjer, men det är viktigt att de blir gemensamma för alla bidragsutbetalande myndigheter.

Bilaga

Remiss av Betänkandet SOU 2019:35 Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället